אִי מְשׁוּם פרשת 'וכתב לה ספר כְּרִיתוּת דְּאִית בָּהּ – הכתובה בספר תורה, הָא בְּעִינָא – הרי צריך שיתקיים הציווי 'וְכָתַב לָהּ', שמלמדנו שהגט צריך להכתב לִשְׁמָהּ – לשם האשה שהוא חפץ לגרש, וְלֵיכָּא – ואילו פרשת גירושין בספר התורה, לא נכתבה לשם גירושי אשה זו. וְכִי תֵּימָא לֵיחוּשׁ – נחשוש דִּילְמָא אַקְדִּים – שמא הקדים הבעל וְיָהֵב לַהּ זוּזָא לְכַפָּרָא מֵעֵיקָּרָא – ומתחילה נתן מטבע לסופר, כדי שיכתוב את פרשת כריתות שבספר התורה הזה, לשם גירושי אשתו, הָא בְּעִינַן שְׁנָיָה שְׁמוֹ – הרי בגט צריך שיהיה כתוב שם הבעל, וּשְׁמָהּ של האשה, וכן שֵׁם עִירוֹ של הבעל, וְשֵׁם עִירָהּ של האשה, ואם לא נכתבו, הגט פסול, וְלֵיכָּא – ובספר התורה הרי לא כתובים שמותיהם. שואלת הגמרא, וְרַב יוֹסֵף מַאי קָא מַשְׁמַע לָן – מה בא להשמיענו, הלא פשוט הדבר שאשה אינה יכולה להתגרש בספר תורה. משיבה הגמרא, רב יוסף בא להשמיענו שֶׁאֵין מֵי מִילִין עַל גַּבֵּי מֵי מִילִין וכפי שאמר בתחילת דבריו.

הגמרא מבררת אם ניתן לתקן גט שנכתב שלא לשמה: אָמַר רַב חִסְדָּא, גֵּט שֶׁכָּתְבוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, וְהֶעֱבִיר עָלָיו שוב קוֹלְמוֹס עם דיו, מתוך כוונה לִשְׁמָהּ, בָּאנוּ בזה לְמַחֲלוֹקֶת רַבִּי יְהוּדָה וְרַבָּנָן. דְּתַנְיָא, חֲרֵי שֶׁהָיָה הסופר צָרִיךְ לִכְתּוֹב אֶת הַשֵּׁם, וְנִתְבַּיֵּון – היה סבור שהוא צריך לִכְתּוֹב יְהוּדָה, וְטָעָה בכתיבת 'יהודה' וְלֹא הֵטִיל בּוֹ – ולא כתב בו את האות דָּלֶת, ונמצא שכתב את השם, אלא שלא כתבו לשמו, מַעֲבִיר עָלָיו – על השם, קוֹלְמוֹס עם דיו פעם נוספת לשם קדושת השם, וּמְקַדְּשׁוֹ בכך, וכשר הוא, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, אין לעשות כן, משום שבאופן זה אֵין תיבת הַשֵּׁם מִן הַמּוּבְחָר. וכשם שנחלקו בכתיבת השם, כך נחלקו בגט שנכתב שלא לשמה. אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב, דִּילְמָא לֹא הֵיא – שמא מבריתא זו אין ראיה לגט, שכן עַד כָּאן לֹא קָאָמְרֵי רַבָּנַן שלא מועילה העברת קולמוס לשמה, אלא הָתָם לגבי כתיבת השם משום דִּכְעִינָא – שאנו צריכים להדר בכתיבתו, כפי שנלמד מהכתוב (שמות טו ב) 'זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ', וְלֵיכָּא – וכתיבה בהעברת קולמוס אינה מהודרת, אֲבָל הָכָא לגבי גט, לֹא נצטווינו להדר בכתיבתו ויכשירוהו חכמים.

אָמַר רַב חִסְדָּא, יָכוֹלְנָא לְמֵיפְּלִינְהוּ – יכול אני לפסול לְכוּלֵּי נִיתֵּי דְּעָלְמָא – את כל הגיטין שבעולם. אָמַר לֵיהּ רָבָא לרב חסדא, מַאי טַעְמָא – מפני מה אתה סבור כך. אִילֵּימָא – אם תאמר מִשּׁוּם דִּכְתִיב 'וְכָתַב לָהּ', ומשמע שהבעל יכתוב, וְהָכָא – הגיטין שאנו עושים, אִיהִי קָא כָּתְבָה לֵיהּ – האשה כותבת אותם, שהיא משלמת לסופר, יש לדחות וְדִילְמָא אַקְנוּיֵי אַקְנוּ לֵיהּ רַבָּנַן – שמא הפקירו חכמים הפקירו את המעות שנתנה האשה לסופר והקנו אותם לבעל, ונמצא שנכתב הגט משלו. וְאֶלָּא שמא דעתך לפסול את כל הגיטין מִשּׁוּם דִּכְתִיב לגבי גט 'וְנָתַן בְּיָדָהּ', ולמדנו שצריכה להיות נתינה חשובה של שוה פרוטה, וְהָכָא – ואילו הגיטין שאנו נותנים, לֹא יָהִיב לָהּ מִידֵי – הבעל לא נותן לה דבר בעל ערך, שהרי הגט אינו שוה פרוטה. יש לדחות דִּילְמָא נְתִינַת גֵּט הֵיא – שמא 'ונתן', מלמדנו שצריך הבעל למסור את הגט לאשה, ולא בא ללמד שצריך נתינה חשובה. תֵּדַע – וראיה לכך, דְּשָׁלְחוּ מִתָּם – מארץ ישראל, שההלכה היא שאם כָּתְבוּ לגט עַל אִיסּוּרֵי הֲנָאָה, הגט כָּשֵׁר, שאין להם שוויות. ומוכח ש'ונתן' היא המסירה:

גּוּפָא, שָׁלְחוּ מִתָּם, כָּתְבוּ עַל אִיסּוּרֵי הֲנָאָה, כָּשֵׁר'. אָמַר רַב אַשִׁי, אַף אֲנָן נְמִי תָּנֵינָא – גם אנו שנינו (לעיל יט.) שכותבין גט אף עַל הָעֲלָה שֶׁל זַיִת, שאינו שווה כלום. ומוכח שאין צורך בנתינה חשובה וזו ראיה להכשר גט שנכתב על איסורי הנאה. דוחה הגמרא, דִּילְמָא שַׁאנִי – שמא שונה דין עֲלֶה שֶׁל זַיִת, משום דְּחָזֵי לְאִיצְטְרוּבֵּי – שראוי לצרפו עם עלים אחרים לשכב או למאכל בהמה, ונמצא שהוא שוה ממון בצירוף דבר אחר, מה שאין כן באיסורי הנאה.

תַּנְיָא, רַבִּי אוֹמֵר, כָּתְבוּ לגט עַל גַּבֵּי אִיסּוּרֵי הֲנָאָה, כָּשֵׁר לגרש בו. נָפַק – יצא לֵיוֵי מרבי אחר ששמע ממנו הלכה זו, וּדְרָשָׁהּ ברבים, מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי – בשמו של רבי, וְלֹא קַלְסוּהָ – ולא שיבחו השומעים כלומר שלא קיבלו את דבריו, משום שאמר זאת בשם רבי שהוא יחיד. וכדי שיקבלו את דבריו, דרש הלכה זו פעם אחרת מַשְׁמֵיהּ דְּרַבִּים, וְקַלְסוּהָ – ושבחו את דבריו וקיבלום. ומכך שלוי טרח כל כך שיקבלו השומעים את דבריו, אַלְמָא הִלְכְתָא כְּוָותֵיהּ – למדנו שהלכה כמותו, שמותר לכתוב את הגט על גבי איסורי הנאה.

בגט שתיבותיו חקוקות בו: תָּנוּ רַבָּנַן, כתוב (דברים כד א) 'וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת' וגו', למדנו שהגט כשר, רק בכתיבה, וְלֹא אם חָקַק את המילים בסכין על גבי דף של עץ וכדומה. מקשה הגמרא, לְמֵימְרָא – וכי כוונת הברייתא לומר דַּחֲקִיקָה – שחקיקת אותיות לָאו כְּתִיבָה הִיא. וּרְמִינְהוּ, ששנינו בברייתא אחרת, שֶׁעָבַד שֶׁיָּצָא לחפשי בִּכְתָב שחרור שֶׁחקוק עַל גַּבֵּי טַבְלָא – דף של עץ, וּפִינָּקֵס – או שחרט בעט על גבי לוח מחופה בשעוה, שטר כשר הוא וְיָצָא לְחֵירוּת. אָכַל לֹא יצא לחירות אם נכתב השטר בִּכְתָב – ריקמה במחט שֶׁעַל גַּבֵּי כִּיפָּא – כעין כובע צמר, וְשעל גבי אַנְדּוּכְתָּרִי – תכשיט שרקומות בו צורות, לפי שרק שני ראשי החוט תחובים בבגד, ושאר החוט מוטל על הבגד, ואינה כתיבה. ונמצא שיש סתירה בין הברייתות אם חקיקה בטבלא ובפנקס כשרה לענין גט. מתרצת הגמרא, אָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, לֹא קַשְׁיָא הָא – הברייתא הראשונה מדברת באופן דְּחָק תּוֹכוֹת – שחקק בעץ את תוך האותיות, דהיינו החלק הפנימי של האותיות, וכן סביב האותיות מבחוץ, ונותרה צורתם בולטים, וחקיקה כזו פסולה בגט משום שהאותיות לא נכתבו אלא נעשו מאליהם. הָא – הברייתא שהכשירה, מדברת באופן דְּחָק יְרֵיכוֹת – שחקק בעץ את רגלי האותיות, דהיינו שעשה מעשה באות עצמה עד שנראית שקועה בתוך העץ, וזה נחשב כתיבה, ולכן הגט כשר.

מקשה הגמרא, וְכי חקיקת תּוֹכוֹת לֹא נחשבת כתיבה, וּרְמִינְהוּ מברייתא העוסקות בענין 'ציץ' של כהן גדול, שנאמר (שמות לט ל) 'וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה'', ושנינו שלֹא הָיָה כָּתְבוֹ 'קודש לה'' שׁוֹקֵעַ על ידי חריטה בעומק זהב הציץ, אֶלָּא הוא היה כתב בּוֹלֵט מעל גבי הזהב כְּדִינְרֵי זָהָב שהצורות שעל גביהם בולטות. וְהָא – והרי הצורות שעל גבי דִּינְרֵי זָהָב, על ידי חקיקת תּוֹכוֹת וסביבות הצורות הֵן נעשות, ומבואר שאף זה נחשב כתיבה, וכלשון הפסוק (שם) 'וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתַּב' וגו'. מתרצת הגמרא, הכתב שבציץ היה כְּדִינְרֵי זָהָב לענין אחד, וְלֹא כְּדִינְרֵי זָהָב לענין אחר. ומבארת הגמרא, מה ששנינו שהציץ היה כְּדִינְרֵי זָהָב, היינו לענין דְּבוֹלֵט – שהאותיות שלו בולטות, כשם שהציור שעל גבי המטבע בולט. וְלֹא כְּדִינְרֵי זָהָב לענין אופן החקיקה, דְּאִילּוּ הָתָם – הצורה שעל המטבע נעשית על ידי חקיקת תּוֹכוֹת וסביבות הצורה, עד שבולטת מאליה על גבי הזהב, ואילו הָכָא בציץ, נעשית כתיבת האותיות על ידי חקיקת יְרֵיכוֹת – רגלי וגוף האותיות עצמן, שהציץ היה עשוי טס דק, ומצידו הפנימי היו, ודוחקים ומבליטים את האותיות כלפי חוץ, ונעשה הכתב בולט בצורה שעל גבי מטבע, נמצא שהחקיקה היתה בגוף האותיות, וחשובה ככתיבה גמורה.

הגמרא מבררת את אופן עשיית הצורה שעל גבי המטבעות: אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי, כאשר יוצרים צורה בדינר זהב על ידי רוֹשְׁמָא – חותם המטבע, שבו עושים את הצורה על גבי המטבע, שהצורה חלולה ושקועה בו, ומניחים אותו על הדינר ומכים בפטיש כדי להטביע עליו את הצורה, האם הוא מְיַחֲרֵץ חָרִיץ – דוחק את הזהב שמסביב לצורה ושבתוכה, כלפי מטה, והצורה בולטת מאליה. וגט שיכתב באופן זה פסול, כיון שאינו עושה מעשה בגוף האותיות. אוֹ שמא פעולת החותם היא על ידי שבשמכים על גביו, אזי סביבות הצורה שבחותם כַּנּוּפֵי מְכַנֵּיף – מכנסים ודוחקים את זהב הדינר אל תוך החלל שבחותם עד שנעשית הצורה בדינר. וגט שיכתב על ידי חותם מעין זה יהיה כשר, כיון שהאותיות נעשו בידים, כשהכה בפטיש על החותם. אָמַר לֵיהּ – השיב רב אשי לרבינא, החותם מְיַחֲרֵץ חָרִיץ – דוחק את הזהב שמסביב לצורה ובתוכה כלפי מטה, והצורה בולטת מאליה, וגט שנכתב על ידי חותם מעין זה פסול. אֵיתֵיבֵיהּ – חזר רבינא והקשה לרב אשי מדברי הברייתא לעיל שהציץ לֹא הָיָה כָּתְבוֹ שׁוֹקֵעַ בתוך הזהב, אֶלָּא בּוֹלֵט על גביו כְּדִינְרֵי זָהָב. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שחותם המטבעות מְיַחֲרֵץ חָרִיץ – דוחק וחורץ את סביבות הצורה והיא נותרת מאליה על גבי הדינר, אם כן קשה מהברייתא שהשוותה את כתיבת אותיות הציץ לעשיית צורת המטבע,

הָא בְּעֵינָא – הרי הצריכה התורה לגבי הציץ שתהיה עשייתו 'מִכְתָּב פִּתּוּחֵי חוֹתָם' (שמות לט ל), **וְלֵיכָּא** – ולדבריך שעשיית הצורה על ידי הכאה בחותם על גבי הציץ אינה פועלת בגוף הצורה אלא רק בזהב שסביבותיה, אם כן מדוע היה כשר לעשות כן בציץ. תירץ לו רב אשי, הכתב שבציץ היה לענין אחד **כְּרִינְרֵי וָהָכ, וְלֹא** היה **כְּרִינְרֵי וָהָכ** לענין אחר. מה ששנינו שהציץ היה **כְּרִינְרֵי וָהָכ,** היינו לענין **דְּבוֹלֵט** – שהכתב שעל גבי הציץ היה בולט, כשם שהציור שעל גבי המטבע בולט, **וְלֹא** היה הציץ **כְּרִינְרֵי וָהָכ,** לענין **דְּאִילּוּ הָתָם** – בעשיית הצורה שעל גבי המטבע, היוצר מכה בחותם **מְגַוַּאי** – מבפנים הדינר, על סביבות הצורה בהצד שהיא בולטת בו, **וְאִילּוּ הָכָא** באותיות שבציץ, הכותב מכה בחותם **מֵאַבְרָאי** – מחוץ לציץ, בצידו האחורי המונח על מצח הכהן, ומבליט את האותיות כלפי הצד הנראה.

בָּעָא מִינֵּיהּ רָבָא מֵרַב נָחְמָן, כָּתַב לָהּ – לאשתו **גֵּט עַל מַס שֶׁל זָהָב, וְאָמַר לָהּ הִתְקַבְּלִי** את **גִּיטֵּךְ** להתגרש בו, **וְהִתְקַבְּלִי** יחד עמו את פרעון **כְּתוּבָּתֵךְ** תמורת שווי זהב הגט, **מַהוּ** הדין בזה. **אָמַר לֵיהּ** רב נחמן לרבא, אם עשה הבעל כן, **נִתְקַבְּלָה גִּיטָּהּ וְנִתְקַבְּלָה כְּתוּבָּתָהּ** – הרי היא מגורשת ונפרעה כתובתה. **אֵיתִיבֵיהּ** רבא, ששנינו בברייתא שאם כתב הבעל את הגט על גבי טס של זהב, והוא רחב מכדי הנצרך למילות הגט, ואמר לאשתו **הִתְקַבְּלִי גִּיטֵּךְ, וְהַשְׁאֵר** מטס הזהב שלא נכתב עליו הגט יהיה **לְפִרְעוֹן כְּתוּבָּתֵךְ**, הדין הוא **שִׁנְתְקַבְּלָה גִּיטָּהּ** והרי היא מגורשת, **וְהַשְׁאֵר לְכְתוּבָּתָהּ**. ויש לדייק **טַעֲמָא** – שהטעם שיכול הבעל לפרוע את כתובתה מהגט עצמו, **הוּא** רק **מִפְּנֵי דְּאִיכָּא שְׁאָר** – שנותר בטס מקום פנוי, **הָא לֵיכָּא שְׁאָר** – אך אם לא נותר בו מקום פנוי, **לֹא** – אינו יכול לפרוע על ידו את כתובתה, כי התורה אמרה לגבי גט 'ונתן', ללמד שצריך לתת לה את הגט במתנה גמורה לשם גירושין ולא לפרעון חוב. השיב רב נחמן לרבא, **הוּא הַדִּין** שיכול לפרוע את חובו מן הגט עצמו **אַף עַל גַּב דְּלֵיכָּא שְׁאָר, וְהָא קָא מַשְׁמַע לָן** – אלא שהברייתא באה להשמיענו חידוש, **דַּאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא שְׁאָר** – שיש מקום בטס שאין עליו ממילות הגט, מכל מקום **אִי אָמַר לָהּ** – אם אמר הבעל לאשה שהעודף ניתן לה לפרעון כתובתה, **אֵין** – דווקא אז יהיה המותר לפרעון, אך **אִי לֹא** אמר לה דבר בשעת מסירת הגט לידה, **לֹא** פרע בזה את חובו, ועדיין הוא מחוייב לפרוע לה את כתובתה. שואלת הגמרא, **מַאי טַעֲמָא** – מדוע בשלא אמר לה לא נפרע חובו. משיבה הגמרא, הטעם הוא משום שגם העודף על מקום מילות הגט, **אֲוִירָא דְּמִגְלְּחָא הוּא** – גליון הגט הוא, ובטל לגבי הגט, ולפיכך אם לא פירש שנותנו לשם פרעון, נתינתו היא כחלק מנתינת הגט בלבד.

תָּנוּ רַבָּנָן, האומר לאשה **הֲרֵי זֶה גִּיטֵּךְ וְהַנְּיָיר** שעליו הוא כתוב **יְשָׁאֵר שֶׁלִּי, אֵינָהּ מְגוֹרֶשֶׁת.** שהרי נתן לה 'אותיות פורחות באויר', כלומר אותיות בלי נייר שאין בהם ממש, ואין זה נחשב לנתינת גט. אבל אם אמר לה הרי זה גיטך **עַל מְנָת שֶׁתַּחֲזִירִי לִי אֶת הַנְּיָיר** אחרי הגירושין, **הֲרֵי זוֹ מְגוֹרֶשֶׁת,** ובתנאי שאכן תחזיר לו את הנייר. והטעם, שכאשר היא תקיים את התנאי ותחזיר לו את הנייר, יתברר למפרע שהיתה מגורשת מזמן הנתינה ואז הנייר עדיין היה שלה.

בָּעֵי רַב פָּפָּא, אמר לאשה הרי זה גיטך והנייר **שְׁבֵּין שִׁיטָּה לְשִׁיטָּה** – בין שורה לשורה **וּבֵין תֵּיבָה לְתֵיבָה** – ובין מילה למילה, **יִשְׁאַר שֶׁלִּי, מַאי** – מה הדין, האם מכיון שהשאיר לה גם חלק מהנייר, אין האותיות פורחות באויר, ומגורשת, או שמאחר והשאיר לעצמו חלק מהנייר אינה מגורשת. **תֵּיקוּ,** כלומר הגמרא נשארת בספק ולא פושטת אותו. מקשה הגמרא, **וְתֵיפּוֹק לֵיהּ** – הרי יש לפסול גט זה אפילו לולא חסרון זה, כיון **דְּסֵפֶר אֶחָד אָמַר רַחֲמָנָא** – התורה מכנה את הגט 'ספר כריתות', ויש ללמוד מכך שצריך ליתן לה ספר אחד **וְלֹא שְׁנַיִם וּשְׁלֹשָׁה סְפָרִים,** ואם הנייר שבין השורות ובין המילים אינו שלה, נמצא שנותן לה ספרים כמספר המילים. מתרצת הגמרא, **לֹא צְרִיכָא** – לא הסתפק רב פפא אלא באופן **דְּמָעְרָה** – שאותיות ארוכות של שורה אחת נכנסות בתוך השורה הסמוכה, כגון שהאות 'ל' נכנסת בשורה שמעליה וכן האות 'ק' נכנסת בשורה שמתחתיה, שאין אפשרות לחתוך את הגט בין השורות מבלי לפגוע באותיות.

הגמרא חוזרת לדון בדברי המשנה לעיל (יט.) שהכותב גט על ידו של עבד ונתן לה את העבד, מגורשת: **בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא,** הָיוּ **מְיוּחָזִקִים בְּעֶבֶד שֶׁהוּא שֶׁלּוֹ** – היה ידוע שעבד פלוני שייך לבעל, **וְהִיא גֵּט אִשָּׁה בְּתוֹךְ עַל יָדוֹ, וַהֲרֵי הוּא** – העבד **יוֹצֵא מֵהַחַת יָדָהּ** – האשה מביאה לפנינו את העבד, וטוענת שבעלה נתנו לה לשם גירושין אך אינה מביאה את עדי המסירה שבפניהם קיבלה את העבד. **מַהוּ** – האם היא נאמנת בכך. וצדדי הספק הם, **מִי אֲמְרִינַן** שמכיון שאנו רואים את העבד אצל האשה בודאי **אַקְנְיֵי אַקְנְיֵי לָהּ** אין ראיה מכך שהעבד נמצא אצלה, שיש לומר **שֶׁהוּא מְנַפְּשֵׁיהּ עָיֵיל** – העבד מעצמו הלך אל האשה. **אָמַר רָבָא,** איך נסתפק בזה רמי בר חמי, **וְתֵיפּוֹק לֵיהּ** – הרי יש לפסול גט זה, אפילו אם ברור לנו שהבעל נתן את העבד לאשה, כיון **דִּכְתָב שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִירוֹ הוּא** – שהרי הגט שכתוב על ידו של העבד עשוי להימחק ואפשר לזייפו, ויתכן שהיה כתוב בגט תנאי כל שהוא, והיא לא קיימה את התנאי ומחקה אותו.

מקשה הגמרא, **וְלֵרָבָא** שפסל גט שנכתב על ידו של עבד, לפי שאפשר לזייפו, **קַשְׁיָא מַתְנִיתִין** שמבואר בה שאפשר לכתוב גט **עַל הַיָּד שֶׁל עֶבֶד.** מתרצת הגמרא, **בְּשִׁלְמָא מַתְנִיתִין לְרָבָא לֹא קַשְׁיָא** לפי שיש להעמיד את המשנה **בְּעִדֵּי מְסִירָה** שמעידים מה היה כתוב על ידו של העבד.

וְרַבִּי אֶלְעָזָר הִיא הסובר שעדי מסירה כרתי, **וּבודאי** היו עדי מסירה שראו מה נכתב בגט. **אֶלָּא לְרַמִי בַּר חָמָא קַשְׁיָא** – אבל על רמי בר חמא קשה, שהרי הוא הסתפק באופן שלא באו עדי המסירה לפנינו. מתרצת הגמרא, **לְרַמִי בַּר חָמָא נַמִי לֹא קַשְׁיָא** – גם על רמי בר חמא אין להקשות, כיון שהוא הסתפק באופן שכתב הגט על יד העבד **בִּכְתוֹבֶת קַעֲקַע** שאינה נמחקת. ומוסיפה הגמרא, **הֶשְׁתָּא דְּאָתֵית לְהָכִי** – שרמי בר חמא הסתפק באופן זה, **מַתְנִיתִין (לְרָבָא) נַמִי לֹא תִּיקְשֵׁי** – גם מהמשנה אין להקשות על רמי בר חמי, כיון שאפשר לומר שגם המשנה מדברת באופן שהגט היה כתוב **בִּכְתוֹבֶת קַעֲקַע,** ואין צורך לתרץ כרבא.

מַאי הֲוֵי עֲלָהּ – כיצד נפשוט את הספק, לגבי גט שהיה כתוב על יד עבד. **תָּא שְׁמַע,** ממה **דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ, הַנּוֹרְרוֹת** – בהמות, **אֵין לָהֶן חֲזָקָה** – אין החזקתם בידי אדם הוכחה שהם שלו, כיון שדרכם ללכת ממקום למקום, ויתכן שבאו מעצמם לידי המחזיק. ולפיכך גם האשה שמחזיקה בעבד, אינה נאמנת לטעון שבעלה נתנו לה בתורת גט, ועליה להוכיח זאת על ידי עדי מסירה, כיון שיתכן שהעבד מעצמו בא אליה.

בָּעֵי רַמִי בַּר חָמָא הֲוֵי מְיוּחָזְקִין בְּטַבְלָא שֶׁהִיא שֶׁלָּהּ – היה ידוע על לוח שהוא שלה, **וְגֵט כָּתוּב עָלֶיהָ** – על הלוח **וַהֲרֵי הִיא יוֹצְאָה מִתַּחַת יָדוֹ** – והלוח נמצא כעת בידו, **מַהוּ** – האם הוא יכול לגרש את אשתו בלוח הזה. וצדדי הספק הם, **מִי אֲמְרִינַן** – האם אנו אומרים שבודאי **אַקְנְיֵי אַקְנְיֵיהּ לֵיהּ** – האשה הקנתה את הלוח לבעלה כדי לכתוב עליו גט, ועתה הוא מגרשה בלוח שלו ומתקיים מה שנאמר (דברים כד א) 'וְנָתַן בְּיָדָהּ'. **אוֹ דִלְמָא** – או שמא (**אִשָּׁה**) **לֹא יָדְעָה לְאַקְנוֹיֵי** – אין היא יודעת שהגט צריך להיות של הבעל, וממילא אינה גומרת בדעתה להקנות את הלוח רק להשאילו לצורך לכתיבת הגט, ואינה מגורשת. **אָמַר אַבָּיֵי, תָּא שְׁמַע,** ממה ששנינו (עדויות פ"ב מ"ג), **אַף הוּא** – רבי יהודה בן בבא, **הֵעִיד, עַל כְּפַר קָטָן שֶׁהָיָה בְּצַד יְרוּשָׁלַיִם, וְהָיָה בּוֹ זָקֵן אֶחָד, וְהָיָה** אותו זקן **מַלְוֶה** מעות **לְכָל בְּנֵי הַכְּפָר, וְהִיה כּוֹתֵב** את שטרי החוב **בְּכִתְבַ יָדוֹ** ועל נייר שלו, **וְעֵדִים אֲחֵרִים הָיוּ חוֹתְמִים** על השטרות, **וּבָא מַעֲשֶׂה** בשטר שכתב זקן זה **לִפְנֵי חֲכָמִים, וְהִכְשִׁירוּהוּ.** ולכאורה יש להקשות, **וַאֲמַאי** – מדוע הכשירוהו חכמים, **הָא בְּעֵינָא 'סֵפֶר מִקְנָה' וְלֵיכָּא** – הרי קנין שטר נלמד מהנאמר (ירמיה לב יא) 'וְאֶקַּח אֶת סֵפֶר הַמִּקְנָה' ולמדנו מכך (קידושין ט.) שהשטר צריך להיות של המוכר, ומדוע הכשירו חכמים את שטרותיו של הזקן. **אֶלָּא לָאו מִשּׁוּם דְּאָמְרִינַן אַקְנְיֵי מַקְנֵה לְהוּ** – בהכרח לומר שהזקן הקנה להם את השטר, ואף שידע שהשטר יחזור מיד אליו, ולא אומרים שהתבטין רק להשאיל את השטר למקנה. ויש לפשוט מכאן שגם האשה מקנה לבעלה את הלוח אף שיודעת שמיד יחזיק לה.

אָמַר רָבָא, וּמַאי קוּשְׁיָא – אף אם נאמר שדעת האשה להשאיל לבעלה את הלוח, לא יקשה מדברי המשנה בעדויות, כי **דִּילְמָא** –